

Meie Aeg

N 17 1940

1942.11.01

Kuidas tekkis elu

Tänapäeva teadus on arenenud määratute edusammudega. Näib nagu polekski enam küsimust, mida ei suudetaks lahendada. Siiski ühele lihtsale ja lühikesele küsimusele ei ole leitud veel vastust, vaatamata aastasade-pikkusele hoolsale uurimisele. Ja see küsimus on: Millest tekkis elu?

Kauges minevikus näis see asi olevat palju lihtsam. Siis väljendas kuulus õpetlane Aristoteles päris kindlalt, et niiske maapind sigitab usse, hiiri ja konne. Ta ütles: „Kõik kuivad esemed või kehad, mis saavad niiskeks, ja kõik niisked kehad, mis kuivavad, sünnitavad loomset elu.“ Virgiliuse järele tekivad mesilased noore härja mädanevast väljaheitest. Säärased olid tol ajal teadlaste vaated elu tekkimisest.

Isegi veel õige lähedas minevikus õpetati samu mõttetusi. Nii kirjutas van Helmont, kuulus arst Ludvig XIV valitsuse ajastul: „Soodest üles kerkivad aarud sünnitavad konni, tiguid, kaane ja teisi selliseid olevusi.“ Aleksander Ross kirjutab ühe kahtleja mõtete kohta: „Kui ta seda ei usu, siis tarvitseb tal ainult minna Egiptusesse, kus ta leiab välju täis hiiri, kes egiptlaste suureks õnnetuseks on sünnitatud Niiluse mudast.“ Encycl. Britannica I, lhk. 64.

Vaevalt aga lükati eelmainitud väited ümber, kui juba tuli arenemisõpetus uute „avastustega“: Elu on tekkinud alamatest vormidest, mõistusega olevused ühest ainsast elavast rakust, alglimast. Alles oli see mõte väljendatud, kui kõlas üle terve maailma evolutsionistide võiduhüüd: Maailm pole loodud, vaid arenenud! Enne veel, kui oli leitud fakte ja tõendusid uue teooria kasuks, arvati olevat tõde leitud.

Kummas õpetuses on aga tõde: Kas on õige arenemisõpetus või loomisõpetus? Arenemisõpetuse järele on maailm tekkinud aastatuhandete jooksul. Ta on muutunud aasta-aastalt täielikumaks. Alguses olid madalamad vormid ja nendest arenesid kõrgemad, kuni lõpuks sündis inimene kui looduse kroon. Seega peab maailm ka tulevikus veel arenema täielikumaks.

Loomisõpetus selle vastu õpetab, et kord loodi täiuslik maailm, mis aga aastasade kestel on taandarenenud. Kumba õpetust toetavad tõsiasjad?

Meie teame, et kõigil elementidel on oma aatomikaal. Huvitav siinjuures on see, et suure aatomikaaluga elemente leidub väga harva. On pandud tähele, et iga element ajajooksul kiirgab endast välja osa oma ainest. Seega teatud aja möödudes langeb ta aatomikaal ja

uraanist ning tooriumist saab raadium, niitom, poloonium või tina. Elementide kulumine näitab meile, et meie maa ei või olla kuigi vana. Ühtlasi tõendab see, et meie maailm pole arenenud täiuslikumaks, vaid on kulunud. Prof. G. M. Price ütleb: „Mateeria on allutatud tundmatule, aga lakkamatult tegevale jõule, mille mõjul ta kaotab osa oma energiatagavarast, millega ta oli varustatud alguses.“ — Naturwissenschaft und Schöpfungslehre, lhk. 39. Seega pidi maailm alguses olema täiuslikum ja pärast muutuma halvemaks. See kõik annab meile selge mõtte loomisaruandele Moosese esimeses raamatus, kus öeldakse: „Alguses lõi Jumal taeva ja maa.“

Meie maa kiirgab alatasa energiat maailma-ruumi, ja kui meid ei varustataks ikka uuesti päikese soojusenergiaga, oleksid varsti tühjaks ammutatud maa energiaallikad. Soojust võib ümber muuta tööks, kuid selle tegevuse juures läheb alati kaduma teatud osa energiat. Kogu maailm kulub. Inimesed, kes kord olid hoopis suuremad, on muutunud väikesemaks. Mammudid on välja surnud, et aset anda elevantidele. Saurusi pole enam leida. Kogu inimsoo elujõud on jäänud väikesemaks; arste on tarvis rohkem kui tarvitasid meie esivanemad. Üksikud rakud, eluolevused ja terved suguharud on allutatud taandarengule. Vesi jookseb kergesti allamäge, mäest üles aga ei suuda ta mitte omaenda jõul. Keegi tähendas kord, et teadus pole veel selgitanud, mil viisil võib esiisa pärandada oma järeltulijale häid omadusi, mis tal endal ei ole. Sir William Dawson ütleb, et „kõik olevused muutuvad viletsamaks, kui nad on jäetud enda hoole.“

Ikka jälle pöördub elujõud, millega oli maailm alguses varustatud, tagasi Jumala juure. Looja pole aga annud ühtki allikat, kust saaks ammutada uusi jõude eluks. Täna pole elupuud, kust võiksime noppida vilja ja süüa, et igavesti elada. Ei! Nagu kõik kulub ja sureb, nõnda on ka terve loodus „kulumas“, kuni ta lõpuks sureb.

Kui me ei usuks Jumala loomist, siis satuksime suurte lahendamatu küsimuste ette. Nii küsib Bruno H. Bürgel: „Elu! Siin on suurim ime, mis looduse piires meile vastu astub; siin on tume piir, kust me veel seni pole võinud üle astuda. Mis on elu, kuidas on tekkinud elu, kuidas sai esimene elu maailmakehale? Kas elu tekkis elutust olekust? Kas võib anorgaaniline elu moodustada orgaanilist, või on siin tuntav

Tänapäev käib hoogne töö kõige olemise saladuste selgitamiseks. Võidakse kindlaks teha suur järjekindlus ja seaduspärasus looduses. Sellega on õieti saanud mõistetavaks, et kõik on rajatud kõrgema vile ja mõistuse poolt

maailma kõikvõimsa Looja käsi?.. Mis ütleb see, kui vahetevahel toonitatakse, et elu võib olla tulnud teistelt taevakehadelt?.. Suur mõistatus pole sellega ühegi täpi võrra rohkem lahendatud; ikka jälle küsime elu alguse üle, kas ta tuli planeet Siiriuselt või mõnelt planeedilt teispool Linnuteed?"

On toonitatud, et esimene ja kõige algelisem elusolevus olevat olnud protoplasma või alg-

lima. Seda on vaadeldud mikroskoopide all, on lõigatud kõige peenemateks tükkideks, on värvitud kõige teravamate värvidega — ikka on jäänud lahendamatuks küsimus — kust tuli elu?

L. Blüchner ütleb: „Näib tänapäev olevat kõigist läbitungiv orgaanilise maailma seadus: *Omne vivum ex vivo* (Kõik elu tuleb elust).“ Umbes sama pidi väljendama ka inglise kuulsa arst lord Kelvin: „Kas on olemas midagi rohkem loomuvastast kui mõte, et teatud arv juhuslikult kokku sattunud aatome moodustaks samblalehekese, pisiku või elusa looma?.. See mõte on täielikult absurdne... Siin on teaduslik mõtlemine ometi sunnitud tunnustama loovat väge...“

Kuidas muidu oleks elutust loodusest saanud elus loodus? Lubame siin veel rääkida Henry Drummond'il: „Et saada selgust, püüame oma silmade ette tuua kaks loodust: elus ja elutu. Mis on õieti sellega öeldud, et mingi elu ei teki iseendast? Sellega on öeldud, et üleminek mineraalriigist taime- või loomariiki on suletud hermeetiliselt. Anorgaaniline maailm on elusmaailmast müüriga piiratud, mis pole veel iialgi kellegi poolt üle astunud. Ei mingi vahetus koosseisus, ei muutus ümbruses, ei keemia, elekter ega mingi muu jõud ega arenemine pole võimeline andma ühele aatomile mineraalriigis elu tunnusmärki. Ainult kui laskub mingi eluvorm sellesse tarretunud maailma, võivad saada elutud aatomid elusaks: ilma elu puudutusest jäävad nad igavesti anorgaanilisse riiki.

„See on sügav saladuslik seadus, mis sel viisil valvab eluvärvaid. Mis muu selles laias looduses võiks meid sundida enam järele mõtlema, kui pilk sellesse abitusse elutusse maailma, kus elu tekkimine iseenesest on igavesti keelatud... Füüsika seadused selgitavad meile anorgaanilist maailma, bioloogia seadused orgaanilist; punkti üle aga, kus puutuvad kokku mõlemad, saladusliku piirjoone üle elu ja surma vahel vaikib teadus. Näib nagu oleks Jumal kõik asjad taevas ja maal annud looduse käsutusse, elu tekkimise jätnud aga oma vahetusse teadmisse.“ — *Das Naturgesetz in der Geisteswelt*, lhk. 53.

Seega tunnistab teadus, et esimese elava raku tekkimine polnud mitte juhuslik, vaid selle võis luua ainult Jumal. Ja kui ta suutis luua juba elu, siis polnud tal kuigi raske luua korraga tervet maailma. Ehitusmeister, kes oskab valmistada palgi seina panemiseks, ei jäta ometi valmis raiutud palke vedelema, vaid ehitab neist maja. Samuti ütleb meile terve mõistus, et Looja elu loomisel ei loonud ainult mõned üksikud alglimaosakesed ega pillutanud neid üle terve maailma laiali.

V. Viirsalu.

G N O S T I T S I S M

Ristikoguduse elamusi teisel sajandil

Teise sajandi kristasil tuli kokku puutada väga mitmesuguste õpetustega, mis ähvardasid Kristuse õpetuse puhtust ning selgust. Üks sellistest oli gnostitsism.

Gnostitsism on tuletatud kreekakeelsest sõnast „gnosis“, mis tähendab tunnetust. Gnostikud õpetasid, et neil on juurdepääs kõrgematele tunnetustele ja tõdedele, mis lunastab nad ka kurjusest.

Kristlaste juures võime ka tunnetusest kõnelda, kuid see on täiesti erinev gnostikute tunnetusest, nagu see selgub Uuest Testamendist. Kus Uues Testamendis iganes räägitakse, et inimesed tunnetavad Jumalat, seal ei mõelda mitte kõigepealt asjalis-mõttelist tunnetust, vaid kogemuslikku tunnetust. Mõeldud on selline tunnetamine, nagu see, mis lööb lõkkele kahe inimese vahel, kes puutuvad elus kokku ja jõuavad lõpuks veendumusele, et nad on teineteisele määratud. Selline tunnetamine vapustab kõige salajasemaid elusügavusi ja haarab oma võimusesse kogu inimese. Midagi sellist, mis sünnib kahe inimese vahel, tuleb ka siis esile, kui Jumal puudutab inimest, ja temas selle tagajärjel tekib arusaamine, et kogu ta elul on üksainus mõte: kuuluda sellele, kelle ligidale ta tohtis tulla. Kus Kõigevägevam astub esile varjatud olekust ja kingib inimesele oma ligiolemise, seal algab Jumala tunnetamine. Sellisele tunnetamisviisile vihjavad ka Jeesuse sõnad: „Aga see on igavene elu, et nad tunneksid sind, ainust tõelist Jumalat ja Jeesust Kristust, kelle Sina oled läkitanud“ (Joh. 17, 3). Kui Jumal on isiklikult ligi ja tema ligiolemine vägevasti avaldub, siis on Teda nii kerge tunnetada, et see ka kõige lihtsamale inimesele ei valmista raskusi.

Gnostikud ei rahuldunud sellise usu ja tunnetusega, vaid tegelesid mitmesuguste küsimustega, mis neid pidi viima kõrgemate tunnetuste juure. See vool tahtis vallutada kristlust. Tema eesmärgiks oli kristlust muuta usunditeseguks ja müsteeriumide usundiks.

Gnostitsism tekkis mitmesugustest elementidest. Temas on ühendatud väga erineva päritoluga osiseid. Ta on vana-idamaa paganauskude, eriti vana-balüloonia ja pärsia usundite, kreeka filosoofia, mütoloogiliste ja ristiusust laenatud mõtete segu. Kreeka filosoofiast on gnostitsismi võetud peamiselt Plato, Pythagorase ja stoalaste mõtteviise ja mõisteid. Seega on gnostitsism väga kirju süsteem, kuid siiski on siin teatud ühiseid põhijooni.

1) Gnostilised süsteemid rajati ilmutustele ja pärimustele. Neil oli oma gnostilisi prohveiteid ja oma pühakirju. Piiblit nad ei tunnustanud; Vana Testament hüljati täielikult, Uue Testamendi evangeeliumide lood seletati allegooriliselt.

2) Jumalust mõeldi transponentselt, määramatult. Ta on muutumatult hea. Talle seisab vastu materia kui midagi iseseisvat ja igavest. Materia küljes on kurjus nagu mõni füüsiline omadus.

3) Maailm ei ole Jumala looming. See on loodud vastu Jumala tahtmist mõne alama olevuse või isegi kuradi poolt. Looja-Jumal on seega teine kui Lunastaja-Jumal.

4) Maaailmas on Jumalast võrsunud ja materiaalsed elemendid teineteisega segatud. Seetõttu on ka mitmesuguseid inimesi. Neid jaotati kolme liiki: p n e u m a a t i k u d, kelles jumalikkuse sädemed elavad; p s ü ü h i k u d, kes on ainult usklikud ning kellele tunnetus jääb suletuks, ja h ü ü l i k u d, kes mõtlevad materiaalselt. Ainult pneumaatikud, kes omavad tunnetuse kaudu elu, saavad täieliku õndsuse osalisteks, psüühikud omandavad madalama õndsuse ja hüülikud pärivad hukatuse.

5) Jumalast väljuvad eoonid, jumalikul olevused, kelle täiuslikkus järjest seda mööda väheneb, mida kaugemal nad on Jumalast. Eoonid moodustavad ühenduse Jumala ja materia vahel. Inimese hing on jumalik eoon, mis on materias, inimese ihus, vangistatud ja püüab sellest vabaneda.

6) Kristlust käsitletakse igas gnostilises süsteemis ajaloomuutepunktina, millega algab kosmilise protsessina mõeldud lunastus. Kristuse isikust kõneldes tehakse aga vahet eooni Kristuse ja tema inimliku ilmumi Jeesuse vahel. Siin on mitmesuguseid vaateid. Gnostikute arvates Jeesus oli kas tegelik inimene, kellele Kristus asus ülevalt ning kes lahkus Jeesuselt ristilöömisel, või oli Jeesuse ihu pärit eoonide maailmast, või oli Kristusel isegi ainult näiline ihu. (Seda vaadet nimetatakse doketismiks.)

7) Inimese hing vabaneb kurjast tunnetuse ja valju lihasuretamise läbi. Ühe osa gnostikute juures muutus lihasuretamine ebakõlbluseks.

Gnostitsismi külgetõmbejõud seisnes ta salapärasuses, ta rikkas kultuses ja muus sellesarnases. Ta tähtsamaks asukohaks oli Süüria ja Egiptus, ühel puhul ka Rooma. Tema õitseage oli umbes 135. a. ümber. Gnostilise voolu esindajad moodustasid väga kirju seltskonna. Sinna

kuulusid usundifilosoofid, petised prohvetid ja askeedid.

Juba apostlite aegu oli gnostilisi õpetusi liikvel. Apostlid nägid, missuguse hädaohu need valmistasid ristiusupõhimõtetele, ning astusid gnostiliste õpetustega võitlusse. See selgub nende läkitustest kogudustele. Apostel Johannes kirjutab oma esimeses kirjas: „Lapsukesed, nüüd on viimne aeg. Ja nagu te olete kuulnud, et kristusevastane tuleb, ongi nüüd ilmunud palju kristusevastaseid; siit me tunneme, et on käes viimne aeg. Meist nad on lähtunud, kuid nad ei olnud mitte meist; sest kui nad oleksid olnud meist, siis nad oleksid jäänud meie juurde. Ent nad läksid ära, et saaks avalikuks, et kõik ei ole meist.“ (1. Joh. 2, 18. 19.) Kahtlematult vihjatakse siin apostel Paulusele, kes ennustas tulevast langust ja eksitajate esiletulemist kristlike õpetajate hulgast. (Vaata Ap. t. 20, 29. 30.) Nüüd oli see aeg saabunud. Usklike hulgast oli tõusnud mehi, kes õpetasid eksitusi, valmistades kristusevastasele teed. Johannese kiri on algusest lõpuni täis hoiatusi vale tunnetuse eest.

Ta kõneleb esmajoones nendest, kes ütlevad, et neil on osadus Jumalaga, kuid käivad ometi pimeduses ja ütlevad, et neil pole ühtegi pattu. Ta nimetab neid valelikeks, kes väidavad Kristust tundvat, kuid ei pea tema käske. Samasse liiki arvab ta ka need, kes ütlevad enese valguses olevat ja oma venda vihkavad. (1. Joh. 1, 6; 2, 4. 9.) Nende lausetega apostel Johannes astub vastu gnostikute ühele õpetusele, mis seisneb selles, et gnostikuil, eriti aga pneumaatikuil, on jumalatunnetus ning nad ei või patustada, sest et neil on osadus Jumalaga. Nad väidavad, et nad on jõudnud jumaluse täielikule tundmisele, kuid tallavad samal ajal jumalikke käske jalge all. Neis gnostikute väiteis ilmnes juba varakult lahtilöömine Jumala käskudest, millel on olnud suur mõju ning kaugeleulatavad tagajärjed, sest isegi tänapäeval võib kristlaste seas märgata käsu suhtes vaateid, mis on aja jooksul gnostikutelt üle võetud. Apostel Johannes naelutab kindlaks aga ühe tõsiasja ning see on kogu Pühakirja seisukoht Jumala käsu suhtes: „Ja sellest me tunneme, et oleme tema (Jumala) ära tundnud, et peame tema käske.“ (1. Joh. 2, 3.)

Teiseks apostel Johannes astub vastu gnostikute vääropetusele Kristusest. Osa gnostikuid väitis, et Önnistegija sündis hariliku inimesena, aga ristimise ajal tuli talle, maisele Jeesusele, taevane Kristus, kes tegutses temas ning lahkus talt enne ta kannatusi. Seega gnostikud jaotasid Önnistegija kaheks isikuks, hävitades sel teel ühe tähtsama ristiusu põhitõe. Johannes nimetab neid valelikeks, kes õpetavad selliselt: „Kes on valelik, kui mitte see, kes salgab, et Jeesus on Kristus.“ (1. Joh. 2, 22.) Teine osa

gnostikuid eitas Jeesuse lihakssaamist, ja neil oli küllalt põhjusi seda teha. Sest sel silmapilgul, kui nad oleksid tunnustanud, et Jeesus võttis endale inimese näo ja sai meie sarnaseks, oleksid nad pidanud vastu võtma ka selle tõe, et inimese kohus on elada nagu elas Jeesus, sest ta tuli inimest lunastama ja õige elu eeskujuna näitama.

Viimati nimetatud gnostilise vaate esindajaid Johannes nimetab eksijaiks: „Sest palju eksitajaid on tulnud maailma, kes ei tunnista Jeesust Kristust, kes lihas pidi tulema. See on eksitaja ja kristusevastane.“ (2. Joh. 7.)

Apostel peab mõlemaid eksiõpetusi ebajumalikeks, mis asetatakse tõelise ja elava Kristuse asemele: „Lapsukesed, hoiduge ebajumalatest. Aga me teame, et Jumala Poeg on tulnud ja andnud meile mõistuse, et me tunnetaksime Tõelise ja oleksime Tõelises, tema Pojas Jeesuses Kristuses. Seesama on tõeline Jumal ja igavene elu.“ (1. Joh. 5, 21. 20.)

Gnostiliste õpetuste eest hoiatavad ka apostlid Peetrus ja Paulus. Esimene neist annab üksikasjalise kirjelduse inimestest, kes propageerivad kõrgemat tunnetust, gnosist. Need on inimesed, kes, kord paganad olnud, on tõesti oma pattudest vabaks saanud ja uut elu elama hakanud, kuid on hiljem sellest ära taganenud ning püüdsid ka teisi, eriti aga vastpöördunud kristlasi võita tõelise vabaduse ja tunnetuse kõlavate sõnadega. Nende kohta ütles Peetrus, „et neil oleks parem, et neile õiguse tee oleks jäänud tundmatuks kui seda tundes ära pöörduda pühast käsust, mis neile on antud. Nad on hüljanud otsese tee, nad on eksinud ära, käies Balामी, Beori poja teed, kellele ülekohtu palk oli armas. Needsinased on veeta lätted, marutuule aetud udupilved, kellele on varutud pilkane pimedus, sest rääkides tühje ülerinna sõnu avatlevad nad lodevate lihahimudega neid, kes vaevalt olid pääsenud pakku eksiteel käijate seast; nad töötavad neile vabadust, olles ise kaduvuse orjad.“ (2. Peetr. 2, 21. 15. 17—19.)

Peetruse ja Pauluse kirjades leiame hoiatusi ka nende õpetuste suhtes, mis apostlite elu ajal polnud veel eriti laialt levinud, vaid mida võis ainult üksikuis kogudusis märgata. Nende hulka kuuluvad gnostik Marcioni õpetused, kellel on eri seisukoht gnostilises liikumises. Marcion on pärit Sinope linnast. Oma õpetuse süsteemi ta kujundas välja Roomas, kus ta viibis 140. a. alates. Ta hülgas õpetuse Kristuse taastulemisest ja surnute ülestõusmisest ning nõudis kõige karmimat askeesi, keelates abiellumise ja lihasöömise. Marcioni esimese vääropetuse eest hoiatab kogudusi apostel Peetrus: „Seda teadke kõigepealt, et viimseil päevil tuleb pilkesõnadega pilkajaid, kes elavad iseeneste himude järgi ning ütlevad: „Kus on tema tulemise tõotus? Sest (Lõpp pöördel)

Usk korrasse

Oleme rääkinud, et maailm on kuri. Ja seda on räägitud juba Kristusest saadik. Muidugi seda on tihtilugu, eriti keskajal, rääkinud ka need, kes ise on kurja teinud. Nüüd aga on võimalus rääkida milles õieti kurjus seisab.

Mis on hea ja mis on kuri, on iseenesest kerge mõista. Igaühel on soovid enese jaoks. Aga kas mõistetakse ka seda, et igal teisel on niisamasugused soovid enese jaoks! Aseta kaasanimene omaenese seisukohale ja tunnusta seda tõsiasja, et ka temal on oma soovid. Ja sul ei ole raske näha mis on hea ja mis on kuri.

Gnostitsism

ajast, kui isad läksid ära hingama, jääb kõik nõnda, kui oli loomise algusest.“ 2. Peetr. 3, 3. 4.

Marcioni kahe järgmise vääropetuste eest hoiatab kogudusi apostel Paulus: „Aga kui Kristusest kuulutatakse, et ta on üles äratatud surnuist, kuidas siis mõned teie seast ütlevad, et ei olevatki surnute ülestõusmist.“ 1. Kor. 15, 12. „Viimsel ajal mõned taganevad usust ja hoiavad eksitajate vaimude ja kurjade vaimude õpetuste poole, valekuulutajate silmakirjalise vagaduse tõttu, kes oma südametunnistusse otsegu tulise märgi on põletanud ja keelavad abiellumast ja maitsmast rooga, mis Jumal on loonud seks, et usklikud ja tõetundjad seda vastu võtaksid tänuga.“ 1. Tim. 4, 1—3.

Kuivõrd tõsiselt apostlid gnostiliste õpetuste eest usklikke hoiatasid, näitavad apostel Pauluse sõnad Timoteosele, mis tulevad tõesti ta südamepõhjast: „Oh Timoteos! Hoiä enda hooliks antud vara ning pöördu ära kõlvatuist tühjast juttudest ja valenimelise tunnetuse väidetest, mida mõningad kiidavad enestel olevat ning on ära eksinud usust.“ 1. Tim. 6, 20. 21.

Teise ja ka järgnevate sajandite kristlased ei suutnud aga siiski nende kätte usaldatud vara, evangeeliumi, puhta hoida, vaid sattusid võõraste õpetuste mõjude alla. Väliselt võideti gnostitsism küll sel teel, et kogudused liitusid senisest tihedamini ning määrasid kindlaks õpetused ja normid, mille järgi võis otsustada, keda võib kristlaseks tunnustada. Kuid õpetuste kujunemist mõjutas siiski suurel määral mõttelaad, mis oli pärit kuskilt mujalt kui evangeeliumist. Võõra, gnostilise mõtetemaailma mõju on seepärast märgata mõnel määral kirikliku ristiusu õpetuste juures, mida on sajandite vältel püütud küll kõrvaldada, kuid mis on siiski püsima jäänud ja tugevasti end annab tänapäevalgi tunda.

R. Vinglas

Kõik, mida sa soovid või teed teisele, mida sa ei oleks soovinud enesele, see on kuri. „Kõik, mis te tahate, et teised inimesed teeksid teile, seda tehke ka neile.“ Selle mõtte avaldas Kristus. Ei saa enam olla selgemat avaldust. Sellega on öeldud kõige ainulikum inimeste elus. Selles seisab ühiselu seaduste tuum. Aga ka see selgesti läbinähtav tõde on olnud väga raske aru saada.

Asi on nii, et millest inimene ei taha aru saada, sellest ta ka ei saa aru. Just hea kohta ei ole inimestel arusaamist. Kristus ütles ka, et neil on silmad, ja nad ei näe, neil on kõrvad, ja nad ei kuule.

On inimesi, kellel ei ole südant teise jaoks. Nad on nagu üksi siin maailmas. Kellegi teise jaoks ei tuksu nende süda, ei kellelegi kingi nad oma osavõttu, ei kellegagi ole neil õiget kontakti, vaid nad käivad ja räägivad kõigist mööda. Nad tahavad olla niisugused. See on nende eluplaan. Eemalseismise ja omaetteolekuga taotlevad nad omakasu. Nende siht on unustada kaasanimene, salata maha tema vajadused, hoida tagasi iga võimalik tugi, või koguni kiskuda temalt ära tema hüved.

See ühiskond, kus inimesed on võõrad üksteisele, on kestnud juba nii kaua kui vana on inimkond. Selles viletsas olustikus on lämmatatud iga õilis mõte ning kustutatud iga valgust levitav tuluke. Ikka ja jälle on oma mõju ja jõu maksuma pannud need, kes on armastanud pimedust, milles sünnitada teistele kurja.

Inimesel ei ole kontakti teistega — see on kõige kurjuse põhjus ja algus. Selles ellusuhtumises muutub inimene kurjuse tööriistaks.

Need on inimesed, kes ei usu ühiskonna korrasse. Nad ei tahagi uskuda, et võib olla mingit korda inimeste suhetes. Neil on raske midagi teha olukorra parandamiseks. Nende arvates ei ole midagi halvasti. Neile ei lähegi korda see, kuidas teine saab elada.

Ja milliseks niiviisi muutub olukord? Kõikide elu on selle tõttu ebakindel. Õieti kellelgi pole kindlat pidet, mis ka kindlustuse pakuks. Kõik väärtused kaotavad oma tähenduse. Ei anta enam õiget mõtet ei tööle ega rahale. Iga inimene on selles olukorras teisele ees, iga inimene peab teise pärast kannatama.

Kristus kutsus inimesi üles, et nad oma silmadega näeksid seda viletsust, ja oma kõrvadega kuuleksid neid hädakaebeid, et nad võiksid sellelt kurjuse teelt ümber pöörata. Aga enamiku silmad jäid ikka pimedaks ja kõrvad kurdiks kuulmast õiget asja.

Inimestel on alati jäänud usk korratusse. Nad näevad ikka alati oma eeskujuks neid, kes kurja teevad. Nad teavad ainult seda, et kurja tehakse. Ja neil ei ole huvi omagi võimaluste kohaselt üldist kurjust vähendada. Neil ei ole koguni seda soovi, et neist endist ei saaks teised võtta eeskju vääraks ellusuhtumiseks. Võetakse kõike paratamatusena ning lükatakse kõike vastupidist asja koguni tagant.

Kas on siis võimalik ka säärast olukorda parandada? Küll on! On tarvis püüda sisse näha, mis on ühiselu seadused. Kingitagu sellele küsimusele tähelepanu ja arusaamist. Nähtagu ära kui valesid abinõusid tarvitatakse, et teistest eemal olla.

Kuidas on inimesed seni kartnud elu pärast ja püüdnud raha järele. Nüüd ei ole enam tarvis seda ahastust tunda. Ehk annab juba kindlustuse ka töö!

Kui halba tööd tehakse raha pärast! Kui halba tööd tehakse selle pärast, et inimesed ei arenda läbisaamist üksteisega! Kellel on jõukust, ka see ei tee midagi oma vähema kaasiniemese heaks ilma tasuta. Kui palju nii mõnedki inimesed suudavad, aga kui vähe nad teevad

TÖÖ ANNAB INIMESELE VÄÄRTUSE

kaasinimeste aitamiseks, mida nad peaksid tege ma. Nad vajavad üha rohkem raha, sest just nende kaudu on raha väärtus tühiseks muutunud. Raha on muutunud ahvatluseks kurjusele — inimeste üksteisest eemale tõrjumiseks.

Kuidas inimesed on tahtnud olla tähtsad. Kuidas nad on tahtnud tõestada, et neil on raha. Selle sildiks on tarvitatud kalleid, üleliigseid asju. Sest muidu ei oleks teised pööranud neile tähelepanu. Millistele kahjulikele püüdlustele see on inimesed tõuganud. Nad on tunnust ennast selleks sunnitud olevat selles vastutulematu maailmas. Sellega on täiel määral avaldatud oma nõrka usku inimeste õigetesuhetesse. Ei ole osatudki mõelda sellele, et on ka võimalik armastusväärne olek, inimväärne üksteisele suhtumine, õigest puhtast südamest.

Nii on puudunud usk kõige korra sisse, sest ei ole olnud ligimesele lähedast elustiili. Kõik inimesed on olnud üksteisele kauged, ja nende tõttu kogu ühiskond kõikuv. Kes saigi selles teisele usaldust kinkida! Vähestel oli julgust õieti elada. Igäühe vabanduseks oli: kui teised ei ole ausad, miks siis mina pean õigust austama, ja kui teised ei usu korda, kas mina siis pean korralik olema. Nõnda on tekkinud lagunemine ühiskonnas. Ühe väär vaade saab ka teise vääraks eluplaaniks.

Niisugust teed on käinud inimeste langus aegade jooksul. Nii läks inimühiskond hukka ka enne suurt maailmakatastroofi — veeuputust. „Ja maa oli Jumala ees ära rikutud, ja maa oli täis vägivalda saanud. Ja Jumal vaatas maad, ja vaata, see oli ära rikutud, sest kõik liha oli oma viisid maa peal ära rikkunud.“

Kõik liha oli oma viisid ära rikkunud... Kõik maa oli täis vägivalda saanud... Inimesed kaotavad õige vahekorra üksteisega, ja nad jäävad võõraks ning muutuvad vaenulikuks, sest nad talitavad üksteise huvide vastu.

On veel inimesi, kes teistele mõtleavad ja seega kurjust tagasi hoiavad. On inimesi, kes püüdes oma elujärge parandada püüavad ka teiste elujärge parandada, kes tunnevad end ühiskonna liikmena ega taha endale paremusi lubada enne kui on ka teinud midagi ligimese heaks.

Kristus uskus korrasse. Ta loobus täiesti oma elust ja elas kõigest südamest teistele. Tema sõnad olid: „Sina pead oma ligimest armastama kui iseennast. Ei ole teist suuremat käsusõna.“ Milline selge pilk ühiskonna ellu! Selle äranägemine on tõe tundmine. See Kristuse väljendus on valgus. Kes selles valguses käib, see talitab õieti. Seepärast, usume korrasse! Soovime kõigest südamest ligimesele head. See on jumalik põhimõte, mida teostada on inimese kohus.

H. P.

Aastatuhandeid ette nähtud

2300 aastat

Jumal on lasknud igal ajajärgul kuulutada ajakohast tõde ja seda ka praegusel ajal. Käesolev kirjutus juhib tähelepanu prohvetikuulutusele, mis tähistab praegust aega ja tema erikuu- lutuse algust.

Prohvet Taaniel, näinud tulevaste maailma- riikide — Babüloonia, Meeda-Pärsia, Kreeka ja Rooma saatust, mõtleb iseeneses, millal Jumal ometi lõpetab kõige selle ülekohtu ja vabastab oma rahva, ja kui ta sellest mõtleb, siis kuuleb inglite kõnet. Prohvet kirjeldab seda järgmi- selt:

„Ja ma kuulsin ühe püha (s. o. ingli) rääki- vat sellele, kes rääkis: Kauaks peab see olema, mis on nähtud alatiõhvrist ja üleastumisest? ... Ja ta ütles mulle: Kuni kaks tuhat ja kolmsada õhtut-hommikut mööda saavad, siis peab pühapaik saama õigeks teh- tud.“ Taan. 8, 13. 14.

Siin tuleb mõista, et need 2300 õhtut-hommi- kut ei tähenda õhtust ja hommikust koosnevaid päevi, vaid prohvetikuulutuses tähendavad päe- vad aastaid. Nii on siin jutt 2300 aastast. Dr. Clarke ja Isak Newton oma seletusis Taa- nieli raamatu üle ütlevad samuti, et prohvetikuu- lutuses antud päevi arvatakse aastateks. Ja Esekieli 4. ptk. 6. s. loeme: „Igaühe päeva olen ma pannud sulle aastaks.“

Taaniel mõistis seda, seepärast oli ta huvita- tud selle aja alguse ja lõpu üle, ning ta püüdis saada selle kohta „tarkust“ (Taan. 8, 15). Siis astub ingel tema juure ja ütleb: „Inimese poeg, pane tähele, sest see nägemus tähendab viimset aega... Vaata, ma annan sulle teada seda, mis peab sündima viimsel viha- ajal, sest seatud ajal tuleb ots.“ Taan. 8, 17. 19.

Veel edasi palus Taaniel Jumalat selguse saamiseks nimetatud ajajärgu kohta. Ja ta sai vastuse. „Kui ma alles palves rääkisin, siis see mees Kaabriel, keda ma esmalt nägemuses olin näinud, lendas mu juure ja puudutas mu külge... Ja ta andis mulle tarkust ja rääkis minuga ning ütles: „Taaniel, nüüd olen ma välja tulnud sulle mõistmist ja tarkust andma... Õpi mõistma sõna ja pane tähele nägemust.“ Taan. 9, 21—23.

„Seitsekümmend aastanädalat (2300-aasta- sest ajajärgust) on seatud su rahvale ja su pü- hale linnale; pärast peab üleastumist ära keela- tama ja pattusid ära lõpetatama ja ülekohtu eest äralepitamist tehtama ja õigust saadetama ja nä-

gemust ja prohveti sõna peab otsekui pitsoriga kinnitatama ja Kõigepühamat peab võitama.“ (Salm 24.)

70 aastanädalat teevad välja 490 aastat ($70 \times 7 = 490$). Nii palju aega oli veel antud juuda rahvale. Selle aja sees pidi: 1) pattusid lepitatama, 2) õigust saadetama, 3) prohveti nä- gemust kinnitatama, ja 4) Kõigepühamat võita- ma, s. t. Messias pidi tulema ja saama võitnud ning tegema oma töö.

Nüüd tuleb tähele panna, millal see 2300-aas- tane ajajärk algas. Loeme toodud kirjakohest edasi: „Ja sulle olgu teada ja pane tähele (sellest ajast, kui sõna (s. t. käsk) välja tuleb, et Jeruu- salem peab saama kohendatud ja üles ehitatud, Messias, Vürstist saadik) seitse nädalat; ja kuuekümne kahes aastanädalas peavad uulit- sad ja kraavid saama jälle üles ehitatud, ja seda ahastuse aegades. Ja kuuekümne kahe aastanä- dala järele peab Messias saama ära kaotatud, et teda ei ole enam.“ (S. 25. 26.)

Sellest kirjakohest leiame, et 2300-aastane ajajärk pidi algama aastal, millal Jeruusalema hakati uuesti ehitama ja kohendama pärast Ba- büloonia vangipõlve.

Jeruusalema ülesehitamiseks anti kolm käs- ku, ja nimelt kuningate Kyrose, Dareios I ja Ar- taxerxese poolt. Viimane käsk oli kõige ulatus- likum, sest see andis juutidele kodanlikud ja usu- lised õigused täielikult tagasi. Esra raamatust 6. ptk. 14 s. loeme selle üle: „Ja nemad ehitasid ja tegid töö valmis Iisraeli Jumala käsu järele, ja Koorese (Kyrose), Tarjavesse (Dareios I ja Artasasta (Artaxerxes Longimanus), Pärsia ku- ningate, käsu järele.“ Samas raamatus 7. ptk. 7. s. leiame veel, et preester Esra sai Artaxerxe- selt seitsmendal valitsuseaastal loa ja käsu minna Jeruusalema.

Millal oli siis Artaxerxese seitsmes valitsuse- aasta? Kui uurida kreeka ajalookirjutaja, maa- deteadlase ja astronoomi Ptolemaiuse kaanoni, siis saame sealt õige vastuse. Ptolemaios kui teadusemees elas Serapise templis Aleksandrias, Egiptuses. Tema rehkendas oma kaanonis mil- lal, kus ja missuguste kuningate ajal missugusel aastal on olnud näha päikese- ja kuuvarjutused. Astronoomid on tunnistanud Ptolemaiuse kaa- noni väga täpseks. Dr. William Hales ütleb oma „Chronology's“, et ta on leidnud kaanoni olevat täpselt kokkukõlas. Inglise kronoloog

James B. Lindsay nimetab seda nii selgeks ja kindlaks kui tähed.

Ptolemaiiose teatel astus Artaxerxes troonile meie ajaarvamise järele 464. a. e. Kr. Piibel näitab (Neemia 1, 1; 2, 1; Esra 7, 7—9), et Artaxerxese valitsuse aastapäev oli niisani ja kislevi kuu, s. o. meie augusti ja detsembri kuu vahel.

Piibel aitab ühelt poolt, Ptolemaiiose kaanon teiselt poolt. Neid mõlemaid andmeid kokku võttes saame kindla tõenduse, et Artaxerxese esimene valitsuseaasta algas sügisel 464 .a. e. Kr., ja nii on kerge teada saada tema seitsmendat valitsuseaastat, — see oli 457. a. e. Kr. Sellel aastal algas Jeruusalema uuestiehitamine täiel hool, ja ühtlasi algas prohvetlik 2300-aastane ajajärk. Selle ajajärgu sees leiab aset Kristuse esimene tulek, ja see ajajärk lõpeb Kristuse teise tuleku eel.

Urime veel eelpool toodud kirjakohta. Selles on jagatud aeg Jeruusalema kohendamise algusest kuni Messia võidmiseni — seitsmesse ja kuuekümne kahesse aastanädalasse ($7+62=69$), mis teeb välja 483 aastat ($69 \times 7 = 483$).

Et aasta 457 e. Kr. oli nimetatud suure ajajärgu algus, siis sealt edasi minnes 483 aastat Messia ülesastumiseni jõuame 27. aastasse pärast Kristust.

27. aasta kevadel ristiti Jeesus Kristus ja Püha Vaim võidis teda avalikult. (Mat. 3, 16. 17; Ap. t. 10, 38.). Ristija Johannes ristis Jeesuse Tibeeriuse viieteistkümnendal valitsuseaastal (Luuk. 3, 1—3.). Dr. Ph. Schaffi teoses „History of the Christian Church“, leiame, et Tibeeriuse 15. aasta oli 27. aastal p. Kr. Nii tuli Messias kui aeg sai täis (Kal. 4, 4). Prohvetlik aeg läks täide.

Nüüd jäi veel üks aastanädal ehk seitse aastat ajast, mis oli määratud juuda rahvale. (Seitsekümmend aastanädalat oli üldse määratud, ja kuuskümmend üheksa aastanädalat oli Messia võidmiseni ja ülesastumiseni.)

Loeme Taanieli raam. 9. ptk. 27. salmi: „Ja ta võtab seaduse kindlaks teha mitme pärast ühes aastanädalas, ja pooles aastanädalas lõpetada tapa- ja roahvri“ . . .

Jeesuse surm lõpetas igasuguse ohvri käsu. Jeesus hüüdis ristil: „Lõpetatud!“ Templi vahetekk kärises lõhki ülalt alla. Vanaseaduse tempel kaotas oma vajaduse ja maksvuse, sest sellest ajast peale peitub lepitus ainult Jeesuses Kristuses kui tõelises ohvritalles, kes oma verega läks taevasesse templisse.

Jeesus lõpetas tapa- ja roahvri $3\frac{1}{2}$ -aastase töötamise järele, ehk nagu ingel ütles: keset aastanädalat. Jeesuse Kristuse surm oli 31. aastal.

Järgneva $3\frac{1}{2}$ aasta kestel tegutsesid apostlid Jeesuse käsul ainult Iisraeli rahva keskel. Aga juudid lükkasid nad tagasi. 34. aastal visati apostel Tehvanus kividega surnuks. Sellest sündmusest peale oli lõpp juutide armuajale. Sellest ajast peale hakkasid apostlid kuulutama armuõpetust paganatele. Seega 34. aastal lõppesid ettekuulutatud 490 aastat. Iisraeli rahva aeg oli läbi ja algas uus aeg Jumala riigile maa peal.

Niisiis kokkuvõttes: On antud prohvetlik ajajärk — 2300 aastat. Sellest on algul 70 aastanädalat, s. o. 490 aastat Iisraeli rahvale, ja ülejäänud aeg on kogu maailma rahvastele. See ajajärk algas 457. a. e. Kr. Sellest ajajärgust 69 aastanädalat (490 aastat) lõppes 27. a. p. Kr. Jeesus ristiti 27. aastal, ja ta suri 31. aastal, s. o. prohvetikuulutuses antud viimase aastanädala keskel. Iisraeli rahva aeg üldse lõppes 34. aastal.

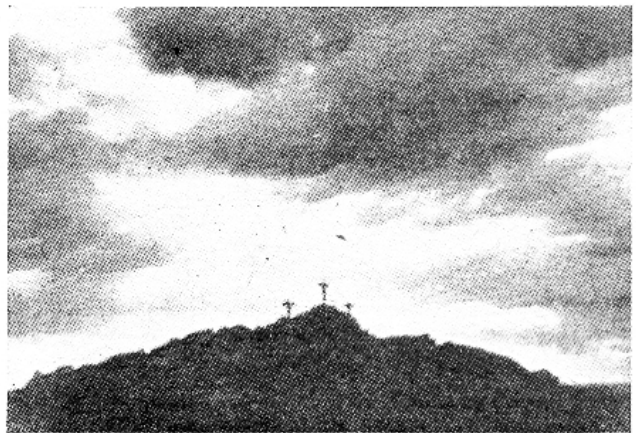
Nüüd on kerge välja arvata, millal need 2300 aastat, millest ingel rääkis Taanielile, pidid lõppema. Kui 2300 aastat algasid 457. a. e. Kr., siis nad lõppesid 1843. aastal p. Kr. ($2300 - 457 = 1843$). Et selle ajajärgu lõpp oli 1843. ja 1844. aasta pöördel, siis oleme harilikult tähistanud lõpuna 1844. aasta.

Seega on prohvetlik sõna, nii kui ingel Taanielile ütles, kinnitatud otsekui pitsoriga.

Mis tähendus on meile 1844. aastal, missuguseid tulemusi pidi tooma 2300-aastase prohvetliku ajajärgu lõpp? Loeme veelkord Taanieli 8, 14: „Kuni kaks tuhat ja kolmsada öhtuhommikut mööda saavad, siis peab pühapaik saama õigeks tehtud.“

Küsime, mis see tähendab — „pühapaik peab saama õigeks tehtud“? Kus on pühapaik? — Algekeeles öeldakse „puhastatud“. Millest teda siis puhastatakse? Selgituse nende küsimuste kohta avaldan meie lehe järgmises numbris.

Ed. Mägi.

Kristuse elu ja saatus oli prohvetikuulutuses ette öeldud, nii on tema kinnitanud prohvetikuulutuse. Sellest räägib käesolev artikkel

Valitsus ja seadus

Juba vanast hallist ajast peale on inimkonnas olnud maksev valitsus ja seadus. Need mõlemad on inimese korraldamiseks hädavajalikud. Ennem võiks leppida ebaõiglase valitsuse ja puudulikkude seadustega, kui olla hoopis ilma nendeta.

Kogu maailmade kogus valitseb vägev võim kindlate seaduste alusel. Meie maakera on väike osake sellest. Piibel ütleb, et Jumal „on ühest ainsast (inimesest) teinud kogu inimkonna kõige maa peale elama ning neile seadnud enne määratud ajad ja nende asukohtade rajad.“ Ap. t. 17, 26.

Jumalast määratud kord on kindel ja püsiv. „Nõnda ütleb Jehoova, kes annab päikese valguseks päeva ajal, kuu ja tähtede seatud korrad öö valguseks, kes liigutab merd, et tema lained kohisevad, vägede Jehoova on tema nimi.“ Jer. 31, 35.

Jumal on aga ka iga üksikisiku nii ihuliku kui vaimse elu jaoks annud seadused, mille järele ta neid juhib ja milledele allumist ta neilt ootab. Pühakiri näitab selgesti Jumala kolmesugust autoriteeti. „Sest Jehoova on meie kohtumõistja, Jehoova on meie käsuaandja, Jehoova on meie kuninga, tema saadab meile abi.“ Jees. 33, 22. Siin omistatakse Jumalale kolmesugune valitsusvõim, nimelt: kohtumõistev, seadustandev ja täidesaatev võim. Nii on Jumal inimeste jaoks määranud seadused, mõistab seaduse järele üleastujate peale kohut ja saadab ka mõistetud otsuse täitmisele. Seda teatas Jumal juba vanal ajal oma rahvale: „Minu kohtuseaduste järele peate teie tegema ja mu seadmisi pidama, et teie nende järele teete; mina olen Jehoova teie Jumal! Seepärast peate teie pidama mu seadmisi ja mu kohtuseadusi, et see inimene, kes nende järele teeb, see peab nende läbi elama.“ 3. Moos. 18, 4, 5. Jumal on annud oma seadused inimese heaolu otsustamiseks. Kui maailm järgiks tänapäev Jumala seadusi, siis valitseks kõikjal teised olukorrad. Jumal ütles juba vanasti: „Mina olen Jehoova, su Jumal, kes sind õpetab sinu kasuks, kes sind juhatab sinna teele, mis sa pead käima. Oh et sa oleksid mu käskusid tähele pannud! Siis oleks su rahu olnud kui jõgi ja su õigus kui mere lained.“ Jees. 48, 17, 18.

Jumal on asetanud meisse südametunnistuse ja moraalsed tunded. Vaimsed võimed asetavad inimese teistest loodolevustest võrratumalt kõrgemale. Selle mõjul me tunneme endas südametunnistuslikku ja hingelist vajadust alandada end Jumala ette ja elada kooskõlas tema seadustega. See tung asub meie sügavaimas südame põhjas. Ehk küll inimene tunneb endal võimatu olevat täita Jumala käske, siiski asub tema hinges soov elada nende järele.

Paulus kirjeldab väga avameelselt oma läbielu sel alal, öeldes: „Sest me teame, et käsk on vaimulik, aga mina olen lihalik ja müüdnud patu alla. Ma ei tunne ju ära, mida ma teen; sest ma ei tee seda, mida ma tahan, vaid mida ma vihkan, seda ma teen. Kui ma aga teen, mida ma ei taha, siis ma möönan, et käsk on hea. Nii ei tee seda enam mitte mina, vaid patt, mis minus elab. Sest ma tean, et minus see on minu lihas, ei ela head. Tahet mul on, aga head teha ma ei suuda; sest head, mida ma tahan, ei tee ma mitte, vaid paha, mida ma ei taha, seda ma teen. Kui ma nüüd teen seda, mida ma ei taha, siis ei tee seda enam mitte mina, vaid patt, mis minus elab. Nii ma leian eneses käsu, et kuigi tahan teha head, mulle on omane teha paha; sest mul on heameel Jumala käsust seepidise inimese poolest. Aga ma tunnen oma liikmetes teist käsku, mis paneb vastu mu mõistuse käsule ja võtab mind vangi patu käsu alla, mis on mu liikmetes.“ Rooma 7, 14.—23.

Ehk küll inimene ei suuda omast väest täita Jumala käske, ometi Pühakiri näitab, et kõik, kes tahavad saada igavese elu, neil tuleb elada Jumala käskude järele. Võtame näite Jeesuse elust: „Ja vaata, üks mees astus tema juurde ja ütles temale: „Õpetaja, mis head pean mina tegema, et saaksin igavese elu?“ Aga tema ütles temale: „Miks sa mult küsid, mis on hea? Ent kui sa tahad minna elu sisse, siis pea käsud.“ Matt. 19, 16. Apostel ütleb: „Sellest me tunneme, et me armastame jumala lapsi, kui me armastame Jumalat ja peame tema käske. Sest see on Jumala armastus, et me peame tema käske ja tema käsud ei ole mitte rasked.“ 1. Joh. 5, 3. Jumala käsk on tema iseloomu vastuhelk, mis avaldab armastust oma loodolevuste vastu. Kes armastab Jumalat, selle ülimaks sooviks on elada kooskõlas tema käskudega.

Jumala käsud avaldavad aga ka tema kohtumõistvat ja karistavat iseloomu üleastujate vastu. Selles ei leidu mingit vastolu, vaid sellega väljendatakse õigele valitsusvõimule kuuluvat täiuslikkust. Käsu üleastumist peab karistatama. Seadus, millest üleastumist ei karistata, ei olegi seadus, vaid pigem soov ehk nõuanne.

Patustamisele, see on Jumala seadusest üleastumisele, järgneb kindlasti karistus. Jumal on küll armastus, kuid ta on ka õiguse Jumal. „Õigus ja kohus on su aujärje alus,“ tunnistab piibel Jumala valitsusest.

„Jehoova korraldused on õiglased, nad rõõmustavad südant; Jehoova käsk on selge, see valgustab silmi. Jehoova kartus on puhas, see püsib igavesti; Jehoova seadused on tõde, nad on puha õiged... nende pidamine toob suure palga.“

M. B.

Kasvatuse küsimusi

Emavõimalused

Kodu peaks olema laste kõige kaunim koht maailmas, ja ema peaks olema selle kõige suurem külgetõmbejõud. Lapsed on oma loomult tundelised ja õrnad. Neid võib kergesti teha õnnelikuks või õnnetuks. Emad võivad oma hella hoolitsuse, armsate sõnade ja lahke oleku läbi tõmmata lapsed oma südame lähedale.

Lapsed armastavad seltsida ning on harva rahul üksi olles. Nad ihaldavad kaastunnet ja õrnust. Nad arvavad, et see, mis neid endid rõõmustab, meeldib ka emale, ja neile on see loomulik, et nad tulevad oma väikeste rõõmudega ja hädadega ema juure. Ema ei peaks nende õrna hinge haavama sellega, et võtab ükskõikselt neid asju, mis temale tunduvad tähtsusetu, aga laste silmis on vägagi tähtsad. Ainus kaastundlik pilk, ainus julgustav või kiitev sõna kutsub kohe esile päikesepaiste nende südames ja teeb nad tihtilugu rõõmsaks kogu päevaks. Selle asemel, et lapsi karmilt ära ajada, et nad ei tüütaks oma kisamisega ega tülitaks oma tühiste soovidega, peaks ema hoolitsema laste mängu või töö eest, et nende rahututel kätel ja erksatel mõtetel oleks tegevust.

Ema võib võita laste usalduse, kui ta nende soovidele vastu tuleb ning nende mängudest ja toimingust osa võtab; tal on seda kergem parandada laste halbu harjumusi, takistada isekusele ja ebavoorustele kaldumist. Õigel ajal räägitud manitsuse või laitude sõna on suure väärtusega. Kannatliku ja tähelepaneliku armastusega võib

ta laste mõtted juhtida õigele teele ning neis arendada kaunid ja meeldivad iseloomujooned.

Emad peaksid hoiduma selle eest, et nad ei kasvataks oma lapsed olenevaks ega ka mitte isemeelseks. Ärge laske neis tekkida mõtteid, et nemad on kõige keskpunkt ja et nende ümber peab kõik keerlema. Mõned vanemad pühendavad liig palju aega ja tähelepanu oma laste aja viitele, aga lapsi peab nii kasvatama, et nad ise leiavad millega tegutseda ning kuidas oma vaimust ja seltskondlikkust arendada. Sel viisil õpivad nad rahul olema ka kõige lihtsamate rõõmudega. Neid peab õpetama oma väikesi pettumusi ja raskusi julgelt välja kannatama. Mitte pöörata tähelepanu igale väikesele valule ja igale kergele vigasaamisele, vaid nende mõtted tuleb kõrvale juhtida ning neile õpetada väikestest raskustest või ebamugavustest kergesti üle saama. Mõelge selle üle järele, kuidas te võiksite lastele õpetada, et nad mõtleksid teistele.

Ärge aga jätke ka oma lapsi hooletusse. Mõnikord kaebavad emad, kes soovivad end paljude tarbetute asjadega, et nad ei saa võtta endale aega, et oma väikesi kannatlikult õpetada ning neile armastust ja osavõttu kinkida. Aga nad peaksid mõtlema sellele, et lapsed, kui nad ei leia oma vanemate juures ja oma kodus seda, mis nende soovi osavõtu ja sõpruse järgi rahuldaks, siis nad pöörduvad mujale, kus nende vaim ja iseloom võib sattuda hädaohtu.

Nii mõnigi ema tõrgub ajapuuduse ja järelemõtlematuse tõttu lubamast oma lastele süütud meelelahutused, kuna samal ajal on nende oma töötavad sõrmed ja väsinud silmad hoolsalt niisuguse töö kallal, mis on ainult ehtimise otsarbeits, see on asi, mis on paremal juhul ainult selleks, et kasvatada ka noortes südames edevuse ja raiskamise soovi. Kui lapsed kasvavad suureks, siis kannavad need õppused vilja üle-meelikuses ja moraalses ebaväärikuses. Emad kaebavad oma laste vigade üle, aga ei mõista, et vili on kasvanud sellest seemnest, mis nad ise on külvanud.

Mõni ema ei talita alati järjekindlalt. Mõnikord annab ta lastele järele nende enda kahjuks, teinekord aga keelab ta neile päris süütud asjad, mis oleksid võinud teha lapse südame õnnelikuks.

Isavastutus

Mees ehk isa on perekonna pea. Naine ootab temalt armastust ja osavõttu ja abi laste kasvatamises, ja see on õige. Lapsed kuuluvad nii mehele kui ka naisele, ja mehel olgu seesama huvi laste heaolu vastu. Lapsed otsivad isalt

tuge ja juhatust, seepärast peab temal olema õige suhtumine ellu ning õige arusaamine sellest mõjust ja tutvuskonnast, mis tema perekonda ümbritsevad. Ennekõike peab tal olema armastus ja kartus Jumala vastu ning ta peab laskma end juhtida Jumala sõnal, et ta võiks juhtida oma lapsi õigele teele.

Isa on oma perekonna käsuandja ja nagu Aabraham peaks ta tegema Jumala seaduse juhtnööriks oma perekonnas. Jumal ütles Aabrahamist: „Ma tean, et ta võtab oma lapsi nende järele käskida.“ Usklike isa ei püüdnud ainult anda õigeid juhatusi, vaid ta tahtis ka käsu autoriteeti alal hoida. Jumal on annud eeskirjad meie juhatamiseks. Lapsi ei võiks lasta kõrvale kalduda sellelt kindlalt teelt, mis on Jumala sõnas ära märgitud, ja mitte lasta teedele, mis on hädasohtlikud ja igal sammul ahvatlevad. Laste kallakud soovivad tuleb sõbralikult, kuid otsustavalt ja kindlalt tagasi hoida, ning nende halvad kalduvused ära keelata.

Isa peaks oma perekonnas avaldama tublid vourused, nagu julgus, õiglus, ausus, kannatus, tahe, usinus ja osavus. Ta peab seda, mis ta nõuab lastelt, ka ise täitma ning need vourused oma mehelikus olekus ilmutama. Teie, armsad isad, ärge tehke oma lapsi araks. Ühendage armastus autoriteediga, sõprus ja osavõtt õiglase karistusega. Pühendage mõned oma vabad tunnid oma lastele; saage nendega lähedalt tuttavaks; võtke osa nende tööst ja mängust ning võitke nende usaldus. Arendage oma lastega sõprust, iseäranis oma poegadega, nii on teil suur mõju hea poole.

Isa peaks oma osa tegema selleks, et teha oma kodu õnnelikuks. Ükskõik millised oleksid tema mured ja elukutselised raskused, ta ei peaks mitte endale lubama seda, et heidab mingit varju oma perekonnale. Ta peaks oma kodus viibima rõõmsal ilmel ning rääkima lahkel toonil.

Isad ja emad, ärge jätke oma perekond kogumata palvealtarile kodus, ükskõik kui kiire teil ka oleks. Paluge, et pühad inglid teid varjaksid. Mõelge sellele, et teie armsaid ähvardavad kiusatused. Mitmed hädasohtud varitsevad eluteel nii noort kui ka vana. Kes tahab elada kannatlikku, armastusväärset elu, see peab palvetama. Ainult siis, kui me saame alatasa abi Jumala käest, võime saada võidu oma mina üle.

Kodu peaks olema koht, kus valitseb rõõm, lahkus ja armastus; ja kus need vourused esinevad, seal valitseb püsiv õnn ja rõõm. Võivad tulla raskused üle kodu läve, sest see on inimeste saatus. Kannatlikkus, tänulikkus ja armastus peaksid hoidma alal päikesepaiste südames, kui ka päike on kaetud pilvedest. Niisugused kodus viibivad Jumala inglid.

Nii mees kui naine peaksid vastastikkuse õnnelikkuse üle järele mõtlema ning mitte kunagi jääma võlgu lahkete ja sõbralikku käitumist, mis muudab elu kauniks ja helgeks. Mehe ja naise vahel peaks valitsema täielik usaldus. Nad peaksid üksmeeles tundma oma vastutust ja üheskoos tegema oma parimat oma laste jaoks. Üks ei peaks teist laste kuuldes arvustama ega teise soovi halvaks panema.

Vanemad, laske oma lastel näha, et teie neid armastate ja olete valmis tegema kõik, mis teie võimuses seisab, et neid teha õnnelikuks. Kui te seda teete, siis on teie soovidel ja õpetustel mõju lastele.

Nii lastel kui vanematel on tähtsad kohustused kodus. Lapsi tuleb õpetada, et nad kodu heaoluks kaasa aitavad. Nad võtavad vastu toitu ja riidet, armastust ja hoolt, ja need paljud heateod peaksid nad tasuma sellega, et nad võtavad osa vanemate tööst, aitavad nende raskust kanda, et tuua võimalikult palju õnne kodusse, mille liikmed nad on.

E. G. W.

Ürgse looduse keskel

13

Pärismaalaste eluviise

Keskpäev läheneb ja majade tumedad varjud ronivad üha rohkem seintele lähemale. Päike seisab peaaegu rõhtsalt ja põletab. Õhk väriseb ja piinav valgus pimestab silmi. Tuuleõhkugi ei liigu. Higi voolab kõigist poorest ja jookseb kiheledes üle naha. Kuumus halvab kogu elu. Indiaanlased istuvad uniselt ja loiuult oma sügavale allaulatuvate katuste all, keegi ei naera kõvasti, isegi kanad hoiduvad päikesest ja lamavad kuskil varjus. Kella 11—15-ni on kuumus kõige suurem. Jäädakse majja ja tehakse ainult vähe kehalist pingutust nõudvat tööd. Kampainaised koorivad maisi, korrutavad puuvillalõnga

või kammivad oma pikki musti juukseid, töö, millega nad võivad veeta tunde.

Aeg möödub. Niipea kui kuumus väheneb, tulevad naised suurte kalebasside ja savinõudega ning toovad vett, kuna varsti on aeg õhtueine valmistamiseks. Esiteks aga supeldakse kaua, seekord siiski toimub see elavamalt, sest nüüd ei taheta keha soojendada, vaid jahutada. Igaüks näitab oma ujumiskunsti. Mõned ujuvad tükk maad vee all, sukelduvad kivide järele või püüavad üksteist ja karjuvad heameelest. Vähehaval tulevad mehedki koju, mõned oma naistest ja lastest saadetuna. Nad veetsid kuumad tunnid metsa varjava lehtedekatuse all, raiusid

puid ja töötasid oma istandikes. Teised jätsid oma perekonnad istandikesse, neid umbrohust puhastama, kuna nad ise kogu päev matkasid metsades ja lasksid metskanu- ning tuvisid. Öhtul nad toovad perekonnad ära ja tulevad koju õhtueinele. Mõned mehed on töötanud kanuude juures, teised on korjanud metsvilju, koori, lehti ja liaane lõngade värvimiseks. Mõned on toonud tarbepuid: sitket puud aerudeks ja kõva puud noolte otsadeks.

Korduvalt valitseb arvamine, et metslased on laisad, tööpõlgajad inimesed, mis aga ei ole tõsi. Reeglipäraseks tööks ei kõlba indiaanlane küll mitte, kuna selline töö on päevast-päeva ühesugune. Kui teda selleks sunnitakse, siis ta sureb. Seda juhtus tuhandetega, kui hispaanlased-vallutajad tahtsid pärismaalasi sundida tööle mäekaevandusis ja metsades. On aga indiaanlane võtnud ette ühe töö: maja ehitada, metsa uudismaaks harida, siis ta töötab „nagu metslane“. Püsivuselt ja vastupidavuselt ei saa nüüd kedagi kõrvutada metsinimesega. Muide metslane töötab palju vähem kui kultuurinimene, kuna tema elutarbed on palju väikesemad. Kui ta on ehitanud hüti, planeerinud istandiku ja valmistanud kanuu, ja tema naine pununud korvid, kudunud igale perekonnaliikmele üliriided, vorminud mõned savipotid, siis on tehtud peatöö ligi kahe aasta jaoks. Kalastamist ja küttimist toimetab indiaanlane spordihuvist ning vajadusest ühtlasi, misjuures tema sünnipärane metsatundmine soodustab toidu leidmist. Seepärast naeravadki metslased närvilist valget, kel on alati kiire. Tal on väike masin, kes teda valitseb nagu türann. See äratav ta hommikuti häbematult parimast uinakust, ütleb talle, millal ta peab töötama, millal on aeg einetamiseks ja millal ta peab minema voodi. Kogu päev on vaene valge hõbeketiga seotud väsimatult tiksuva eseme külge, või ta kannab seda käerandmel, et seda alati näha. Tema tik-tak ajab kultuurinimest vahetpidamata läbi elu, nagu südametuksumine ajab verd läbi veresoonte. Ürgmetsa-inimene aga naerab kella-inimest, sest tal on niisama palju aega kui õhku ja mõlemil on tema jaoks sama väärtus. Et jahil peab olema vilgas, et praad käest ei pääseks, seda ta teab küll. Kuid mispärast kiirustada töö juures? See ei jookse ära, isegi teda kuude viisi oodata lastes. Indiaanlasele on kella järele kiirustamine arusaamata asi. Kord üks pealiku poeg varastas ekspeditsiooni meeskonnalt kella ja tegi selle puruks. Ta tahtis tingimata teada, mis on selles nõidus, mis valget nii kihutab. Ta ei leidnud nõidust, vaid hulk rattaid, naelakesi ja kruvisid. Ta tõi need mulle tunnistades, et ta kahetsevat kella varastamist.

Samuti ekslik on arvamine, et ürgmetsa-indi-

aanlased kohtlevad oma naisi kui veoloomi ja orjatarisid. Kannab ju naine reisudel kogu päev rasket korvi, kuna mees jookseb ainult noole ja vibuga varustatult ees. Need suguharud on sõja- ja jahirahvad, kes iga hetk võivad oodata põdra või surmavaenlase kohtamist. Mõlema jaoks peab indiaanlasel nool valmis olema. Kuidas aga võib raskestikoormatud mees kaitsta oma perekonda või elatada kärmete loomade ja lindude lihaga? Hoopis teissugune on pilt laagris, kus indiaanlased ei ole enam sõjamehed, vaid perekonnaisad, ja naised mitte enam koorakandjad, vaid emad ning perenaised. Mees tegeleb oma lastega, valimstab neile mänguasju savist ja puust, või toob neile metsast kaasa noori ahve ning ninakarusid mänguseltsilisiks. Naisel on palju rohkem õigusi ja suurem mõju mehele ja lastele, kui arvatakse esimesel hetkel. Olen metslastega teinud tihti vahetussäri või tasunud neile tehtud töö eest ja järgmist läbi elanud. Tuntud sõja- ja jahimees omas üsna erilist soovi, ta tahtis saada suupilli. Me tegime vahetuse ja ta lahkus särades, et — varsti mänguriistaga tagasi tulla. Mispärast? „Minu naine tahab meelsasti tüki punast riiet ja mõned pärlid. Mulle anna üks väike nuga ja mõned õngkonksud ning võta suupill tagasi. Vahetan selle enesele teine kord!“ „Metslane“ loobus heameelega oma soovist, et täita oma naise soovi. Samuti on lugu naisega tööloomana. Arvan, et pika kooselu järele metslastega võin ütelda, et meie talunaine töötab palju rohkem ja teeb palju raskemat tööd kui indiaanlasenaine ürgmetsas.

Kuigi neil metsinimesil pole raha- ega kutsealalisi muresid ja nad ei tarvitse muretseda riiete ning toidu pärast nagu kultuurinimene, siiski nad pole „õnnelikud looduslapsed“. Nad naeravad ja naljatavad küll ning on teatavas mõttes õnnelikud, nii umbes nagu terve, söönud loom, — omamoodi ainult „kehaliselt“ õnnelikud. Sügavat, kestmamat rahu nad ei tunne siiski. Linnuhüüd, ootamata haigus, nõia otsus või veretasu võivad purustada ühel hetkel nende õnne ja elu. Hirm kurjade, inimesevaenulike vaimude ja nende kõikjalviibimise pärast metsas, õhus ning vees, samuti nende oma süüdistav südame-tunnistus ei anna neile muidu armsatele inimestele kunagi puhkust ega rahu. Nad ei oleks õnnelikumad ka siis, kui neile toodaks ainult meie tsivilisatsiooni ja kultuuri hüved: autod, raadio, õmblusmasinad, konservid, riided ning terastööriistad. Lõuna-Ameerika sisemaal elutsevad suguharud ei palu misjonärelt mitte kirveid, riideid, konserve, peegleid ega klaaspärleid. Nad on aastatuhandeid elanud nendeta ega ole neid ihaldanud. Nad paluvad Jumala sõna oma hingele ja ravimit oma haigele kehale.

W. Schaeffler.

Südamehaigused

Dr. P. Alvet

(Järg)

Südame infarkt (pärarteri sulust).

Pärarterite (südameveresoonte) sulu tõttu, vastava arteri verega varustamise piirkonnas, südame muskel hävib ja selle asemele tekib sidekude. Patsient on enamasti mees üle 50 a. vana. Tal võivad olla varem esinenud lühikesed hingematmise hood. Valuhoo rinnaku taga ilmub rahulikult alles isegi voodis. Valu võib kiirata kaela ja õlgadesse. Valu on kestav ja haigel matab hinge. Haige on kahvatu ja higine, ka vähe tsüanootiline ja tal on surmahirm. Vererõhk langeb märgatavalt ja pulss muutub nõrgaks. Temperatuur tõuseb varsti pärast valuhoo ja püsib 3—4 päeva. Veres on leukotsütoos umbes 20.000 ja kuulda võib olla ka perikardiumi hõõrumiskahinaid. Elektrogardiogramm näitab tüüpilisi muutusi. Valu ei kao nitriitide tarvitamisega.

Ravi. Haige peab jääma absoluutselt rahulikult voodisse lamama vähemalt üheks kuuks. Jalgadele asetada soojaveekott. Haiguse ajal on soovitatav üldse mitte süüa, või süüa hästi vähe ühekorraga ja üldse vähe, toit olgu kergesti seeditav ja vedel. Valude vastu tuleb vajaduse korral arstil süstida pantoponi 0,03 ühes coffein'iga. 1—2 päeva pärast võib alles alata digitaalse raviga. Vahest on vajalik ka hapniku sissehingamine. Et haigus on väga tõsine ja võib kergesti lõppeda surmaga, peab ravi sündima võimalikult haigemajas.

Südame angiin (angina pectoris).

Haige on harilikult mees üle 50 a. Ta kaebab äkilise valuhoo üle rinnus südame piirkonnas, rinnaku taga. Valu algab ja lõpeb tavaliselt järsku. Vastupidiselt südame infarktile, angiini puhul, valuhoo tekib kehalisel pingutusel, söömisel, jalutamisel, rääkimisel või mõne muu tegevuse juures. Ka meeletüütused ja jaheda või külma õhu kätte minemine ning tugev söömaaeg (täiskõht) võivad hoo välja kutsuda. Tavaliselt valuhoo algab rinnaku taga all ja kiirgab sealt ülespoole vasemale poole kaela ja lõuga, ka hammastesse, või vasemasse õlga ja kätte — küünarluu poolele, harvem aga paremale poole. Üheaegselt hooa või varsti pärast seda on südames pitsitustunne, nagu pigistataks rinda tagide vahel. Hooga käib kaasas ka hingeline piin ja hirm, tihti on tunne, nagu surm oleks ligi. Hoog võib kesta sekundist kuni mõne minutini, kuid „angioosse seisundi“ puhul võivad hood järgneda üksteisele üsna ruttu. Hoo ajal võib esineda ka süljeristust ja oksendamine ja lõpul — gaaside eraldumine ja spontaanne kusemine. Hoo ajal on nahk tavaliselt kahvatu, külm ja higine, haige on liiku-

mata ja väit, kuid ta võib siiski ka näost punetuda ja oiata. Tihti pulss on normaalne, kuid vahest ka nõrk. Hoo ajal harilikult vererõhk tõuseb. Pärast hoo südame ja veresoonte uurimisel on vahest leida pärarterite (südameveresoonte) lupjumist või samasuguseid muutusi ka teiste veresoonte juures. Vererõhk on tavaliselt kõrgenenud ja tihti on ka Wassermanni reaktsioon positiivne (süüfilis!). Äkiline surm võib haiget tabada hoo ajal, kuid teisel juhul hoogude kordumine võib sageneda ja areneda südame nõrkus (südame-muskuliväärastus). Võib järgneda ka südame infarkt või halvatus. Murelikas elu ja väimne töö võivad soodustada angiini tekkimist.

Ravi. Esimene asi on kohe valu kaotamine. Selleks on tarvis kaasas kanda: nitroliqual kapsleid või nitroglyceerin kompretti a — 0,0005 ja 1—2 kapslit või kompretti katki närida ja ära imeda, võib ka amyl. nitr. 3—5 tilka taskurätikule tilgutada ja sisse hingata. Samuti on hea ka järgmine retsept: nitroglyceerin. 0,025, tinct. valerian. aeth., spirit aether. nitr. aa 25,0. S. 15—20 tilka hoo ajal sisse võtta. Raskema hoo puhul peaks arst kiiresti süstima pantoponi 0,03 ühes coffein. citr. 0,1. Üheaegselt võib ka kergendavalt mõjuda sinepiplaastri asetamine südamele. Vahest võib aidata ka vähe whisky joomine. Võib ka sisse võtta ammonium karbonaadi soola 1 teelusika täis võrdse osa veega, kui on tugev puhetus ehk gaasid.

Haige peab jääma rahulikult voodisse 3—6 kuuks. Suitsetamine on kategooriliselt keelatud, soovitatav ka mitte vägijooke tarvitada. Toit olgu peamiselt taimetoit, vedel ja mage, süüa vähe korraga ja tihti. Tuleb hoiduda ka neist toitudest, mis tekitavad puhetisi. Peale lamamiskuuri peab hakkama väga ettevaatlikult harjutama üleval käima, vähehaaval aega pikendades, kui end kõigiti hästi tuntakse. Igasugused pingutused on kauemaks ajaks täiesti keelatud. Et haigus on väga tõsine, peab haige seisukorra põhjalik uurimine ja ravi toimuma haigemajas.

Äge infektsioosne endokardiit

(kuriloomuline südamesisekestapõletik või -klappide vig).

Harilikult esineb mõni vana südameklapiviga. Kusagil organismis leidub mõni infektsiooni kolle (fookus), kust batsillid kantakse verega südamesse, kus nad siis peatuvad ja edasi arenevad. Fookus võib olla latentne (soikeseisundis) ja pesitseda kusagil seedeclundeis, mandlites, hammastes või mujal. Kuriloomuline endokardiit võib seista ühenduses mõne teise haigusega, nagu reumatism, kopsupõle-

tiik, tüüfus, sarlakid, difteeria, luupõletik, keskkõrva-põletik, lapsevoodipalavik, nahahaavad, paised jne., või esineda iseseisvalt, kus ei ole võimalik fookust avastada. Pisikuid on mitut liiki, kelledest kõige kurjem on streptococcus viridans — põhjustades endocarditis lenta't. Südames tekkinud infektsioon-ne tromb (pisikutega topis) võib südameseina ja -klapi küljest lahti pääseda ja verrega organismis edasi kantud saada ja peatudes põhjustada mitmel pool kehas väga tõsiseid haigusi ja nähte, nagu valu, halvatus jne.

Haigel on harilikult kõrge ja kõikuv temperatuur, pulss on nõrk ja kiire (mõnel ka aeglane ja korratu), haige on nõrk ja higistab, tal areneb verevaesus ja südamel tekivad tüüpilised kahinad, mida võib ära tunda arst kuulamisel. Veres on leukotsütoos. Vere settimine on kiirenenud. Veresüüvis kasvavad tavaliselt haigustekitavad pisikud. Septilise endokardiidi puhul on maks ja põrn paistes.

Ravi. Haige peab jääma kauemaks ajaks täiesti rahulikult voodisse lamama. Külma veekoti võib asetada südamele. Peab kõrvaldama infektsiooni kolded (vigased hambad, haiged mandlid!). Reumaatilise endokardiidi puhul tuleb anda natr. salicylic. või pyramidoni kuni 3 gr. päevas ühe nädala kestel, vaheldumisi (ettevaatust!). Haiglas tehakse ka vahet electrocollargoli ja collargoli, tryptoflaviini, prontosili ja teisi süstimisi. 10—14 päeva kestel võib anda prontosili tablette 0,5. S. 2—3 korda päevas. Toitu ja vedelikku tarvitatagu vähe ja toit olgu vitamiinirikas ja mage. Veel peale seda, kui temperatuur on juba normaalne, peab haige jääma voodisse vähemalt 2—3 nädalaks. Südamenõrkuse puhul on digitaaliravi näidustatud. Vereülekanne on vahest ka väärtuslik. Et haigus on tõsine, peab ravi sündima haigemajas.

Krooniline endokardiit.

Südameklappide vead kuuluvad krooniliste endokardiitide hulka. Neid on mitmesuguseid, kuid nende diagnoosimine ja ravi on võimalik ainult täpse arstiliku uurimise järele. Põletikulised muutused võivad esineda ägeda endokardiidi ja teiste haiguste (äge reumatism, sarlakid, gripp, difteeria jne.) tagajärjel. Degeneratiivsed muutused võivad olla seoses ka süüfilise, veresoontelupjumise, kõrge vererõhu ja veremürgistusega. Kui esineb hingemamine, südameklappimine, jalgade paistetused või isegi pulssi korratusi, siis tuleb kohe pöörata arsti poole, kes siis ka vajaliku ravi ja elukorra ette kirjutab.

Ravi, mida arst määrab, tuleb teostada täies ulatuses ja vastutustundega, teades, et haigus on tõsine ja võib paraneda ainult asjatundliku ja hoolsa ravi puhul. Kindlalt tuleb hoiduda enneaegsest tööle hakkamisest ja pingutustest. Mainida võiks ravimenetlustest näljakuuri, aiaviljapäevade-kuuri, Karelli piimapäevade-kuuri, aadrilaskmist ja digitaaliravi. Üldiselt on aga maksev sama, mis on öeldud südamenõrkuse ravi kohta (eelmises numbris).

Südame viga ehk insufitsientsus.

Selle all mõistetakse südamenõrkust ja vereringe puudulikkust, kus süda ei suuda enam omi ülesandeid rahuldavalt täita. Kitsamas mõttes tähendab see südameklappide viga ühes teatud südameseina kahjustusega ja häiretega suurtes veresoontes.

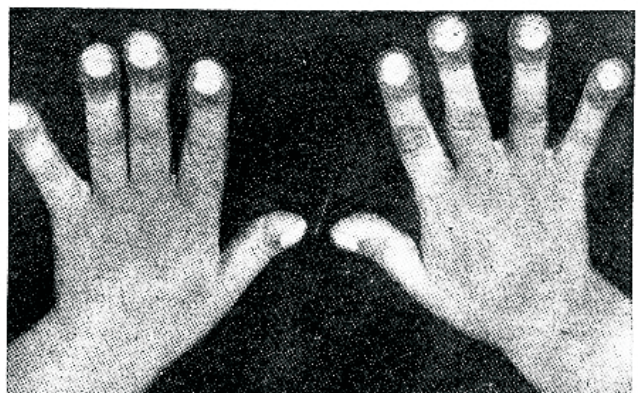
Üldised nähud on järgmised: tsüanoos (sinakus), hingamisraskused või hingematmine kuni lämbumistundeni, paismaks (maksaturse) ja teiste elundite paistetused, ödeemid (paistetused) ja vedeliku kogumine keha õõntesse, mis puhul kõht võib muutuda suureks. Päritud või vana südamevea puhul esinevad ka „trummipulga“ sõrmed. Teised sümptoomid olenevad vea kohast ja liigist.

Ravi. Käskiv kõhustus on — haige kohe viia haiglasse ravile. Digitaaliravi on siin kõigiti näidustatud: pulv. fol. digital. 0,1, 3—4 kord päevas 1 pulber 4 päeva kestel, siis mõni päev vahet pidada ja sama korrata. Ettevaatust digitaalse raviga! Mürgituse ohu korral digitaaliravi kohe katkestada. Esimesed mürgituse sümptoomid on: südamepööritus, oksendamine, aeglane pulss või pulsi korratused. Kui keha õõntesse kogub vedelikku, siis arst peab seda punktsiooniga kõrvaldama. Muidu on ravi üldiselt sama, mis südamenõrkuse puhul.

Südamerabandus.

See on äkiline südametegevuse seismajäämine. On enamasti alati tingitud südameveresoonte lupjumisest või sulust. Esineb veresoonte lupjumise (arterioskleroosi) ja südamehaiguste puhul. Mõne pingutuse, ärrituse või erutuse või isegi söömise juures, või pärast neid tahab äkki ja ootamata südamerabandus. Inimeene variseb kokku ja sureb kohe või mõni tund kestnud sügava une järele.

Ravi. Abi tuleb anda kiiresti. Teha kunstlikku hingamist ja südamemassaazi. Süstida südamevahendeid: coffeini, strophantini, cardiazoli jne. Viimase elustamise katsena arst võiks süstida südamesisesi adrenalini.

„Trummipulgasõrmed“, mis võivad esineda krooniliste südame- ja kopsuhaiguste puhul

LASTELE

Viimne leht

„Nüüd, Helgi, läheme söögituppa mängima,“ ütles Linda. „Kutsu teised lapsed ka.“

Oli nimelt Linda sünnipäev ja ta oli kutsunud mõned oma mängukaaslased sünnipäevale.

„Mängime parem köögis,“ ütles Helgi. „Ei maksa minna söögituppa.“

„Aga miks?“

„Seal istub üks vana daam ja ma mõtlea ega ta —“

„Vana daam!“ kordas Linda, „see on minu vanaema.“

„Ah, nii,“ ütles Helgi vabandades, „kuid kas tema ei pahanda, kui me seal mängides müra teeme?“

„Oh ei!“ hüüdis Linda. „Sa ei tunne meie vanema. Ta otse rõõmustab selle üle, kui me tema lähedal mängime. Tal üksj olles kipub aeg igavaks minema.“

Nii nad läksid söögituppa ja Linda tutvustas neid vanaemale.

Vanaema kohtles neid nii lahkelt, et lapsed tundsid end täielikult vabadena, kuigi nad viibisid külas.

„Ega sul selle vastu midagi ole, kui me siin pisut mängime?“ küsis Linda. „Siin on ruum vabam kui kusagil mujal.“

„Olge nüüd ikka!“ ütles vanaema. „See otse rõõmustab mind, tuletades mulle jälle kord meele minu oma nooruspõlve.“

Nii lapsed alustasidki mänguga, kuna vanaema istus tugitooli ja vaatas laste mängu pealt. Ta ei pannud sedagi paljuks kui Linda pimesiku osas teisi tema tooli ümber taga ajas.

Lõpuks lapsed väsisid ja nad istusid vanaema tooli ette vaibale.

„Vanaema, jutusta nüüd meile, midagi,“ ütles Linda, „sul on palju jutte tagavaraks.“

„Jutustusi!“ kordas vanaema. „Mis üle need küll võiksid olla?“

„Jutusta meile sellest, kui sina kord olid noor,“ ütles Linda.

„Sellest on palju, palju aega möödunud, kui mina kord olin laps,“ algas vanaema, „aga ma mäletan veel mõnda asja niisama selgesti kui oluks see eile. Olen neist asjust teile mõnigi kord kõnele-
lenud. Täna aga, kui te sisse astusite, ma mõtlesin eriti ühele asjale, ja sellest ma jutustan teile.“

„Jutusta, jutusta!“ anus Linda.

„Ma kardan, et see ei olegi õige meelepärane jutustus. See on pisut kurvapärane.“

„See ongi kõige huvitavam,“ jätkas Linda. „Nii-sugused jutustused meeldivad mulle kõige enam.“

„Noh, olgu siis,“ ütles vanaema, „ma jutustan siis teile pisut.“

„Täna siin istudes ma mõtlesin tagasi kõikidele lastele, keda ma oma noores eas tundsin, ja ka oma armsatele õdele-vendadele.“

„Kas teil oli ka õdesid ja vendi?“ küsis Helga.

„Oh, ja!“ ütles vanaema. „Ja me kõik armastasime üksteist väga. Meil olid armsad vanemad ja me olime õnnelik perekond. Meie käisime ka koolis, nii kui teiegi, ja mängisime samuti, kui teiegi siin! Tol ajal oli elu mitmeti raskem, kui praegu, aga me siiski rõõmustasime väga oma elu üle.“

Vanaema peatus pisut. Ta näis mõtlevat ajale, mis olj möödunud jäävalt. Ja siis ta jätkas.

„Aastad on möödunud väga ruttu ja nende möödumisel ma olen näinud väikesi lapsi, kes käisid ühes minuga koolis ja sirsusid suurteks meesteks ja naisteks. Ma olin mõnegi laulatusel, ja hiljem, kui nad said isaks-emaks, ma hoidsin nende lapsi ja mängisin nendega. Jälle möödusid aastad ja need noored on saanud vanaks ja kadunud. Nii kui sügisel langevad lehed puust, nii on ka nemad varisenud mulda. Täna õhtul ma mõtlesin jälle neile kõigile, kes ühes minuga käisid koolis, ja kelle seast mina ainsana elus olen. Kõik minu aegsed on mul-
las; ainult mina olen veel siin üksiku kolletanud lehena alles.“

Ta katkestas jutu ja jäi mõttesse.

Ka lapsed olid neile enestele märkamatu muutunud sumuvaikseks ja kõikide silmis läikisid pisarad. Siis äkki tõusis Linda üles, kaelustas vana-
ema õrnalt ja ütles: „Palun, ära ole kurb!“

Vanaema kogus end ka kohe ja ütles vapralt: „Oh, ei, mitte sugugi! Teie süütu rõõm ja elavus ei luba kellelgi kurb olla.“

Samal hetkel koputati uksele ja võõrad lapsed kutsuti õhtul koju. Linda saatis neid väravani. Teel Helgi sositas Lindale: „Oli väga hea, et me ei jäänud kööki mängima. Eks sul tundu samuti.“

„Väga õige,“ ütles Linda. „Eks meie vanaema ole kena armas inimene?“

„Just nii,“ tõendas Helgi. „Ma tulen ja külastan teda jälle nii pea kui võin.“

— Ja võib olla on veel palju vanu, kes oma meelest on kui koltunud lehed puus ja kellel on igatsus armastuse ja kaastunde järele, mida noored võiksid nende vastu üles näidata!

„Meie Aeg“ ilmub kord kuus. Toimetus ja talitus Tallinnas, Mere-
puiestee 14-a. Vastutav toimetaja: M. Bärengrub. Abitoimetaja:
H. Piit. SPA Eesti Liidu väljaanne. Tellimine kõigist posti-
asutustest. Tellimishind aastaks 2 kr. 50 s., poolaastaks 1 kr. 30 s.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkikoda, Pikk tän. 2.
Ilmunud 18. juulil 1940.

Hind 25 senti.